

Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* (4030)

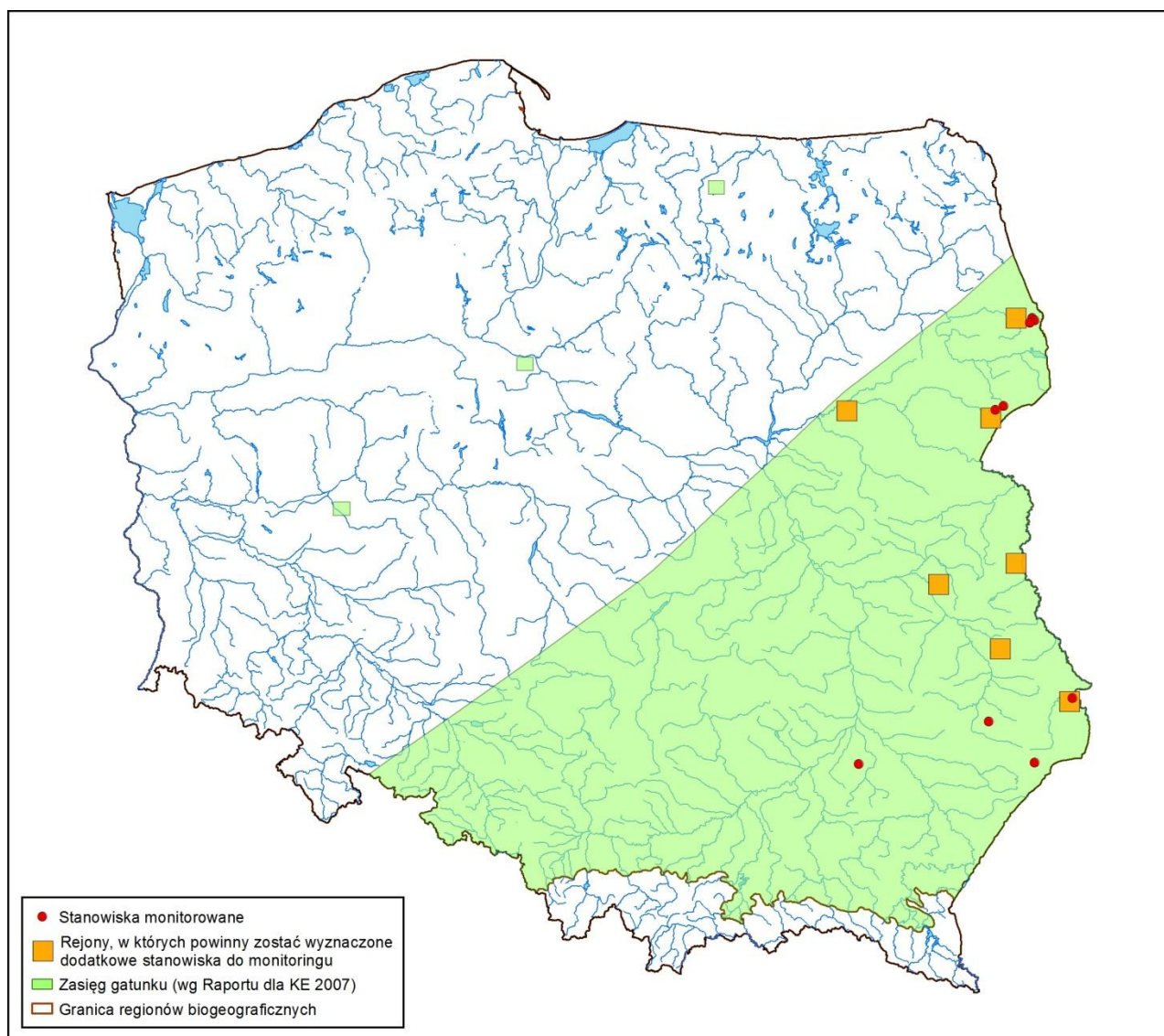

Autor raportu: Marcin Sielezniew

Eksperti: Bystrowski Cezary, Klimczuk Przemysław, Pałka Krzysztof, Sielezniew Marcin

Gatunek występuje wyłącznie w regionie biogeograficznym kontynentalnym. Gatunek nie był monitorowany w latach 2009 i 2010.

Liczba i lokalizacja stanowisk i obszarów monitoringowych

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego

Monitoring gatunku przeprowadzono na dziewięciu stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym. Stanowiska te są zlokalizowane w Puszczy Knyszyńskiej na południowych obrzeżach Puszczy Białowieskiej, Kotlinie Sandomierskiej oraz na Lubelszczyźnie. Gatunek ten wykazał w XXI w Polsce wyraźny regres, zarówno jeśli chodzi o zasięg jak i liczbę stanowisk. Niegdyś był znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Wybrane stanowiska stanowiły dobrą reprezentację zasięgu występowania gatunku, biorąc pod uwagę dostępne dane z ostatnich kilku lat. W 2011 roku została odkryta populacja w Czerwonym Borze i powinna być ona objęta monitoringiem w przyszłości.

Badania monitoringowe w roku 2011 wykonywało 4 ekspertów: Cezary Bystrowski, Przemysław Klimczuk, Krzysztof Pałka i Marcin Sielezniew.

Tab. 1. Zestawienie badanych stanowisk

Lp.	Nazwa stanowiska	Lokalizacja stanowiska (obszary chronione)
1.	Czechy Orlańskie	podlaskie (południowe obrzeża Puszczy Białowieskiej)
2.	Czumów	lubelskie (PLH 060035 Zachodniowołyńska Dolina Bugu)
3.	Jelonka	podlaskie (PLH200019 Jelonka)
4.	Kąty	lubelskie (PLH 060010 Kąty)
5.	Korhynie	lubelskie (PLH 060029 Żurawce)
6.	Kruszyniany	podlaskie (PLH200006 Ostoja Knyszyńska)
7.	Lipnik	podlaskie (PLH200006 Ostoja Knyszyńska)
8.	Łużany	podlaskie (PLH200006 Ostoja Knyszyńska)
9.	Uroczysko Cietrzewiec	podkarpackie

Wyniki badań i ocena stanu ochrony

Podsumowanie wyników badań wskaźników na stanowiskach

Tab. 2. Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji i stanu siedliska na badanych stanowiskach

Parametr	Wskaźnik	Ocena			
		FV	U1	U2	XX
Populacja	Liczba obserwowanych osobników	1	1	7	-
	Indeks liczebności	1	-	7	1
	Obecność gąsienic II pokolenia	1	1	7	-
	Izolacja	3	-	-	6

Wskaźniki stanu populacji:

Liczba obserwowanych osobników. Motyle zaobserwowano jedynie na dwóch monitorowanych stanowiskach (Kruszyniany, Lipnik) – oba położone w Puszczy Knyszyńskiej: Zdecydowanie większe liczebności stwierdzono dla Kruszynian i było to jedyne stanowisko, które umożliwiło liczenia motyli na transekcie, na którym obserwowano maksymalnie 2,3 osobnika/100 m, (FV). Jedynie pojedyncze osobniki były obserwowane w Lipniku - maksymalnie 3 w ciągu godziny pobytu na stanowisku (U1). Na pozostałych nie stwierdzono żadnego osobnika – ocena stan zły (U2).

Indeks liczebności. Kalkulacja indeksu liczebności była możliwa tylko w przypadku stanowiska Kruszyniany, wartość tego wskaźnika (6,5 osobnika/100 m) ocenia się jako zadowalającą (FV).

Izolacja. W Puszczy Knyszyńskiej występuje prawdopodobnie metapopulacja gatunku. Dwa monitorowane stanowiska były oddalone od siebie o ok. 3 km (FV). Łużany, w których szlaczkoń szafaraniec nie był obserwowany w roku 2011 dzieliła od powyższych lokalizacji odległość

odpowiednio 2 i 4 km (FV). W przypadku pozostałych stanowisk trudno mówić o izolacji, z uwagi na brak obserwacji motyli w całych regionach.

Wskaźniki stanu siedliska:

Baza pokarmowa. Na stanowisku Kruszyniany stopień pokrycia rośliną żywicielską był wysoki i wynosił 30%. Na drugim zasiedlonym stanowisku w Lipniku był znacznie niższy i wynosił ok. 5%. W przypadku nie zasiedlonych stanowisk najwyższy był w przypadku Czumowa ok. 10%, a na pozostałych mniej niż 5%.

Zarastanie przez drzewa/krzewy. W Kruszynianach stopień pokrycia stanowiska roślinnością drzewiastą i krzewiastą wynosił ok. 50%. Było to kilkuletnie sztuczne odnowienie (głównie sosny i świerki), a także nalot różnych drzew i krzewów liściastych. W większości wysokość podrostu była niska i nie przekraczała 1 m. W przypadku Lipnika nasadzenie było nowe i zajmowało znikomą część powierzchni stanowiska (1%). Na stanowiskach na południu Polski stopień pokrycia drzewami i krzewami wahał się od 5 do 30%.

Podsumowanie ocen stanu ochrony gatunku na badanych stanowiskach

Tab. 3. Podsumowanie ocen stanu ochrony gatunku na badanych stanowiskach

Lp.	Stanowisko	Oceny			
		Stan populacji	Stan siedliska	Perspektywy zachowania	Ocena ogólna
1.	Czechy Orlańskie	U2	XX	U2	U2
2.	Czumów	U2	XX	U2	U2
3.	Jelonka	U2	XX	U2	U2
4.	Kąty	U2	XX	U2	U2
5.	Korhynie	U2	XX	U2	U2
6.	Kruszyniany	FV	XX	XX	XX
7.	Lipnik	U1	XX	XX	XX
8.	Łużany	U2	XX	XX	XX
9.	Uroczysko Cietrzewiec	U2	XX	U2	U2

Stan populacji. Stan populacji oceniono jako dobry (FV) tylko na jednym stanowisku (Kruszyniany), w przypadku Lipnika był niezadowalający (U1) z uwagi na niską liczebność, a na pozostałych, gdzie gatunek nie był obserwowany - zły (U2).

Stan siedliska. Na chwilę obecną nie jest możliwe określenie stanu siedliska (ocena XX) z powodu braku danych porównawczych. Nie wiadomo jakie są przyczyny zanikania gatunku na stanowiskach i czy można je wiązać w ogóle albo jedynie ze stanem siedliska, w tym obecnością rośliny żywicielskiej.

Perspektywy zachowania z uwzględnieniem oddziaływań i zagrożeń. Perspektywy zachowania gatunku na stanowiskach w Puszczy Knyszyńskiej (Kruszyniany, Lipnik, Łużany) są nieznane w

związku z charakterem siedlisk, które będą podlegały zmianom wynikającym ze rozwoju nasadzeń lub podrostu. Jedynie w przypadku łązań można przewidywać odtworzenie wczesnosukcesyjnego siedliska w ramach działań konserwowania pasa technologicznego, ale trudno powiedzieć, czy będzie mógł być zasiedlony ponownie przez szlaczkonie szafrańca. W przypadku pozostałych stanowisk perspektywy określono jako złe ze względu nie tylko na brak obserwacji motyli na badanych stanowiskach, ale i brak danych o ich występowaniu w rejonach lokalizacji tych stanowisk.

Gatunki obce. Nie obserwowano, za wyjątkiem czeremchy amerykańskiej (*Prunus serotina*) w rezerwacie Jelonka, która zresztą jest gatunkiem introdukowanym do polskich lasów.

Ocena ogólna. W przypadku stanowisk w Puszczy Knyszyńskiej ocena nie jest możliwa (XX) ze względu na nieznane perspektywy oraz brak wiedzy na temat, jaki charakter siedliska jest optymalny dla gatunku. Na pozostałych stanowiskach zła (U2) ocena ogólna jest wynikiem braku obserwacji zarówno na samych stanowiskach, jak i w ich rejonie, a co za tym idzie złymi perspektywami jego zachowania. Biorąc pod uwagę sytuację w skali regionów, w których położone są te stanowiska (brak informacji o znalezieniu gatunku) mało prawdopodobne jest ponowne zasiedlenie tych stanowisk. Wzięte również zostały pod uwagę tendencje regresywne w całej Europie.

Stan ochrony gatunku w obszarach Natura 2000

Tabela 4. Podsumowanie ocen stanu ochrony gatunku na obszarach Natura 2000

Lp.	Obszary Natura 2000	Oceny			
		Stan populacji	Stan siedliska	Perspektywy ochrony	Ocena ogólna
1	PLH200006 Ostoja Knyszyńska (3 stanowiska)	U1 (1 FV, 1 U1, 1 U2)	XX (3 XX)	U1 (3 XX)	U1 (3 XX)
2	PLH200019 Jelonka (1 stanowisko)	U2	XX	U2	XX
3	PLH 060035 Zachodniowołyńska Dolina Bugu (1 stanowisko)	U2	XX	U2	XX
4	PLH 060029 Żurawce (1 stanowisko)	U2	XX	U2	XX
5	PLH 060010 Kąty (1 stanowisko)	U2	XX	U2	XX

Siedem badanych stanowisk było położonych na 5 obszarach Natura 2000. W czterech obszarach monitorowane były pojedyncze stanowiska, na których motyla nie stwierdzono i stan ochrony gatunku określono jako zły. Podobnie można by wnioskować o stanie gatunku na całych obszarach (U2) lub ostrożnie przyjąć go jako stan nieznany (XX), gdyż nie można wykluczyć rekolonizacji tych stanowisk. W przypadku Ostoi Knyszyńskiej monitorowano 3 stanowiska, co z trudem można uznać za wystarczającą reprezentację. Na każdym z nich stan populacji oceniony był inaczej (od FV do U2) a stan siedlisk i perspektywy ochrony na wszystkich stanowiskach oceniono jako nieznany (XX). W przypadku całego obszaru proponuje się dla stanu populacji ocenę niezadowalającą (U1), ocenę stanu siedliska – stan nieznany (XX), perspektywy zachowania wydają się niezadowalające

(U1) i podobnie kształtuje się ocena ogólna (U1). W Ostoi Knyszyńskiej siedliska i stanowiska szlaczkonie podlegają zmianom związanym z prowadzoną gospodarką leśną. Gatunek związany jest z otwartymi środowiskami w borach sosnowych (polany śródleśne i przyleśne, przydroża, pasy otwartego terenu pod liniami energetycznymi etc.). Niekorzystne jest dla niego zarastanie takich siedlisk (sukcesja) lub ich zalesianie, a korzystne tworzenie nowych (zręby) lub utrzymywaniu istniejących powierzchni otwartych (np. pasów technologicznych poprzez cykliczne czyszczenie ich z podrostu). W efekcie prowadzonych działań, czy zachodzących procesów siedliska gatunku zanikają w jednym miejscu, a pojawiają się drugim. W związku z tym ocena stanu populacji, perspektyw ochrony czy stanu zachowania dla obszaru nie może być wypadkową ocen dla poszczególnych stanowisk, a musi być rozpatrywana w kontekście całego kompleksu leśnego.

Stan ochrony gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym

Tab. 5. Ocena stanu zachowania gatunku w regionach biogeograficznych

Region	Oceny			
	Stan populacji	Stan siedliska	Perspektywy	Ocena ogólna
Region biogeograficzny kontynentalny	U2	XX	U2	U2

Badano stanowiska we wszystkich rejonach, w których występowanie gatunku było odnotowane w ostatnich kilku latach z wyjątkiem PLH200018 Czerwony Bór (zbyt późno uzyskano informacje o stwierdzeniu tam gatunku, aby obszar ten mógł zostać włączony do monitoringu). Biorąc pod uwagę dramatyczne tendencje regresywne skutkujące zanikiem większości populacji, braki wiedzy odnośnie możliwości obiektywnej oceny siedlisk jak również oraz niemożność przewidzenia sytuacji w przyszłości ocena ogólna jest zła (U2).